

BETONGKVINNER: Ansiktene tilhører folk jeg kjenner, sier Marit Benthe Norheim, her mellom fire av sine gallionsfigurer til Union Bruk i Skien.

Utsmykker rensaneanlegg

Fem store betongkvinner med flagrende hår blir noe helt nytt i Norge: Neste år blir de utvendig pryd på et rensaneanlegg.

**GUNVOR GJESSING
SVEIN ERIK FURULUND (foto)**

Skien/Skotfoss. «Flaggskip», tenkte billedhuggeren Marit Benthe Norheim da hun hørte direktørene i Union Bruk i Skien fortelle om det planlagte biologiske rensaneanlegget. Stoltheten var åpenbar.

Neste tanke var «gallionsfigurer», og dermed hadde Norheim ideen til utsmykningen som nå er under arbeid i en stor hall på det nedlagte Skotfoss Bruk. Der står forskalingsformen til kjempeskulpturene som skal støpes i vinter. Høyde: nesten seks meter. Vekt: åtte tonn hver. Samlet pris: over en million kroner.

Skulpturoppgaven blir en av de største i Norge i de senere år, og den er også først på sitt område, en integrert utsmykning av et industri-anlegg.

Marit Benthe Norheim, født i 1960, er fra Skien, har bodd i London i 11 år, men oppholder seg i sin fødeby så lenge Union-jobben varer. Hun fikk oppdraget etter at bedriften hadde vært i kontakt med Ibsenhusets intendent, Günther Winkelmann, og bedt ham om hjelp til å finne en kunstner som egnet

seg til en så stor utsmykningsoppgave.

Marit Benthe Norheim leverte et forslag og fikk spontan respons. Tre direktører bestemte seg unison om bordet på et møte der hun selv var til stede: «Fint, kjør videre, vi tegner kontrakt.»

«Men vi driver ikke med russisk rulett, sier innkjøpsdirektør Magnar Brekka, som var en av de tre. «Forslaget var supplert med utførlige tekniske notater og en fremdriftsplan, og alt var sjekket før vi bestemte oss.

«Papiarbeid. Bunka på bunka av beregninger, sier Benthe Norheim og innrømmer å ha hatt nytte av en far som er ingeniør.

Flotte damer

Hun står i blå kjeledress i Skotfoss Bruk, midt mellom betongdamene. De er i størrelsen 1:4 og har litt under normal legemshøyde, men det er flukt over dem der de har tatt oppstilling - flotte, med brede hofter og utslått hår. Alle har et individuelt uttrykk.

Gallionsfigurer kunne også være menn, men helst var de kvinner, og de fantes av alle slag. Noen var framme med bibel, noen kraftfulle og utfordrende, forteller Norheim og tar tak rundt modellen som blir mal når den første betongkvinnen skal støpes i full størrelse.

Det skjer 8. januar, da kommer en pumpebil og fyller forskalingsformen, som i mellomtiden er tettet med

jern og har fått lokk over seg. Siden skal betongen tørke i formen i en uke, så blir forskalingsformen flyttet og gjort klar til neste figur. Forskalingsnekkene Jon Myhre og Alf Ljøstad fra A/S Veidekke har en krevende del av jobben.

Til slutt skal de fem betongkvinnene stå ved hver sin søyle i den lange hallen og vente på kranbilen med krybbeanordning som skal få dem ut gjennom kjøreporten.

Med i planleggingen

Ingeniørkunst inngår i prosessen, som er komplisert og preget av gjensidighet. Kunstneren fikk være med da arkitekt, ingeniører, byggeleder og bygningsteknik konsulent tok fatt på oppgaven. Utsmykningen har vært med på å bestemme utformingen av reaktortårnene, konsollene er blitt forlenget for å føye seg naturlig sammen med gallionsfigurene.

Da Benthe Norheim vokste opp i Skien, var Union Bruk selve «folkefjenden», en bedrift som forurenset. Bruker den nå kunst for å innvende seg?

«Det nytter ikke å prøve, sier administrerende direktør Dag Trøland. «Union forurenser, men vi driver også en miljøvennlig prosess og har investert store summer i utslippreduksjon. Vår plassering midt i byen stiller krav om at vi tilpasser oss nærmiljøets forventninger. Vi må ha mer enn vanlig om-

tanke ved utformingen av nye bygg, og vi følger en estetisk linje. Det viser vi blant annet ved å integrere kunst i det barskeste av våre prosessanlegg.

Tårnene reiser seg i august kommer gallionsfigurene. Lyse, myke kvinner som skal henge på håret, bokstavelig talt.

Tross tungt arbeid og hardt tidspress er kunstneren lykkelig:

«Hver dag er som julafte, sier Benthe Norheim.

- Unikt i Norge

«Dette er et forbillig utsmyningsoppdrag, siden kunstneren har fått være med i hele planleggingen. Dessuten er det unikt i Norge, såvidt jeg vet, sier Sissel Ree Schjønby, daglig leder i Utsmykningsfondet for offentlige bygg.

Hun forteller at industri-anlegg var «allkunst» et stykke inn i vårt århundre. Blant annet var Norsk Hydro store turbinhaller på Vemork heiløst tenkt, med ornamentene som ble tegnet av arkitekten.

«Men en utsmykning som blir integrert på denne måten, kan jeg ikke huske å ha hørt om før. Det er bra at noen går foran, så blir kanskje andre industribedrifter inspirert til å gjøre det samme, sier Ree Schjønby.